

**Strategi för
utveckling av
fritidsgårdarna i
Enskede-Årsta-
Vantör
Januari 2017**

stockholm.se

Strategi för utveckling av fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör

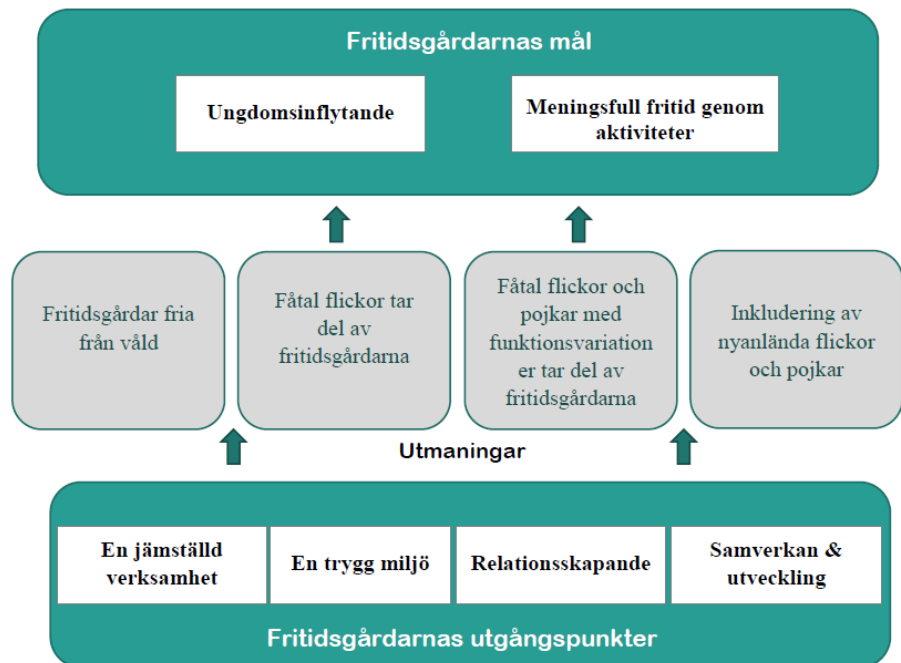
December 2016

Drn: 1.2.1.-026/2017

Kontaktperson: Lovisa Nerbrant och Lena Eidebo

Sammanfattning

I detta dokument klargörs fritidsgårdarnas utgångspunkter, mål och utmaningar. Modellen nedan sammanfattar dokumentet.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
Inledning	5
Fritidsgårdarnas betydelse	5
Fritidspolitiska mål	5
Fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör	7
<i>Befolkningsutveckling i målgruppen</i>	<i>7</i>
Organisatoriska förutsättningar	8
Fritidsgårdarnas utgångspunkter och mål	9
Utgångspunkter	9
<i>En jämställd verksamhet.....</i>	<i>9</i>
<i>Trygg miljö</i>	<i>9</i>
<i>Relationsskapande</i>	<i>10</i>
<i>Samverkan och utveckling.....</i>	<i>10</i>
Mål	11
<i>Ungdomsinflytande - den lokala aspekten.....</i>	<i>11</i>
<i>Meningsfull fritid genom aktiviteter</i>	<i>11</i>
Utmaningar för fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör	12
Inledning	12
Fritidsgårdar fria från våld.....	12
<i>Metoder och arbetssätt för trygga mötesplatser för flickor och pojkar</i>	<i>12</i>
Fåtal flickor tar del av fritidsgårdarna	13
<i>Metoder och arbetssätt för att öka flickors deltagande.....</i>	<i>13</i>
Fåtal flickor och pojkar med funktionsvariationer tar del av fritidsgårdarna	13
<i>Metoder och arbetssätt för att öka flickor och pojkar med funktionsvariationers deltagande</i>	<i>13</i>
Inkludering av nyanlända flickor och pojkar.....	14
<i>Metoder och arbetssätt för att inkludera nyanlända flickor och pojkar</i>	<i>14</i>
Källförteckning.....	14

Inledning

Uppdraget att göra en strategi kommer från verksamhetsplan 2016. Strategin ska syfta till att på ett ännu bättre sätt möta de behov och önskemål som finns bland flickor och pojkar för att göra gårdarna till mer intressanta och attraktiva platser att vistas på.

Denna strategi pekar ut gemensamma riktningar för fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör. Handlingsplaner behöver herefter arbetas fram av berörda enhetschefer och personal på fritidsgårdarna. I vissa delar behöver målgruppen vara delaktiga. Handlingsplaner kan behövas utifrån såväl utgångspunkter och mål som utmaningar för att konkret kunna planera för aktiviteter som motsvarar strategins riktning.

Fritidsgårdarnas betydelse

Fritidspolitiska mål

I ungdomspolitiken är ungas fritid ett viktigt område där den öppna fritidsverksamheten ingår. Det övergripande ungdomspolitiska målet är att ”alla flickor och pojkar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”.

Verksamheten har traditionellt både ett förebyggande och ett tydligt främjande perspektiv, med det senare menas att man uppmärksammar och gynnar det positiva hos sina besökare. På så sätt blir verksamheten hälsofrämjande. Det förebyggande arbetet riktar sig till ungdomar i riskzon och vill verka för att hjälpa unga att styra bort från aktiviteter som är brottsliga eller negativa för dem.

Viktiga faktorer för att motverka riskerna för utveckling av ett antisocialt beteende hos ungdomar är en sammansättning av följande komponenter (Mahoney et al. 2004):

- Kunna erbjuda ungdomar både fysisk och mentalt upplevd säkerhet
- Tillhandahålla lämpliga strukturerade aktiviteter
- Skapa en känsla av delaktighet eller samhörighet tillsammans med ungdomarna
- Aktivt arbeta med värderingar och positiva normer
- Ge ungdomarna möjlighet till att utveckla färdigheter
- Arbeta integrativt med familj, skola och närmiljö

En kombination av ovanstående komponenter behöver finnas och forskarna (Mahoney et al. 2004) menar att ”en kommun som väljer att investera i kvalitén, både vad gäller personal som i lokaler, så

kan denna investering resultera i en relativt billig brottsförebyggande verksamhet”.

Fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör

Målgruppen för fritidsgårdar i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde är flickor och pojkar i åldrarna 13-17 år. Fritidsgårdarna utgör en del av det förebyggande och främjande arbetet i stadsdelsområdet. Andra förebyggande och främjande verksamheter i förvaltningens regi är exempelvis öppna förskolan, fältassistenter, föräldramottagning och föräldrakurser. Samverkan med olika aktörer såsom socialtjänsten, skolan och polisen är en del i fritidsgårdarnas förebyggande arbete.

I stadsdelsområdet finns nio fritidsgårdar: Östberga fritidsgård, Årsta fritidsgård, Dalens kvartersgård, Rågsveds fritidsgård, Hagsätra fritidsgård, Örby fritidsgård, Högdalens fritidsgård, Enskede fritidsgård, och Stureby fritidsgård/ Stureby Träffpunkt. På fritidsgårdarna finns sammanlagt 30 fasta tjänster och ca 60 timanställda.

Befolkningsutveckling i målgruppen

Flickor och pojkar i åldersgruppen 13-17 år utgör år 2016 4,5 % av befolkningen i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsområde. Stadsdelsområdet kommer enligt befolkningsprognosen öka med cirka 20 % till år 2025. Åldersgruppen 13-17 år kommer att öka med cirka 35 % från 2016 till 2025. Flickorna ökar något mer än pojkarna. I vissa av stadsdelsområdets stadsdelar är ökningen markant.

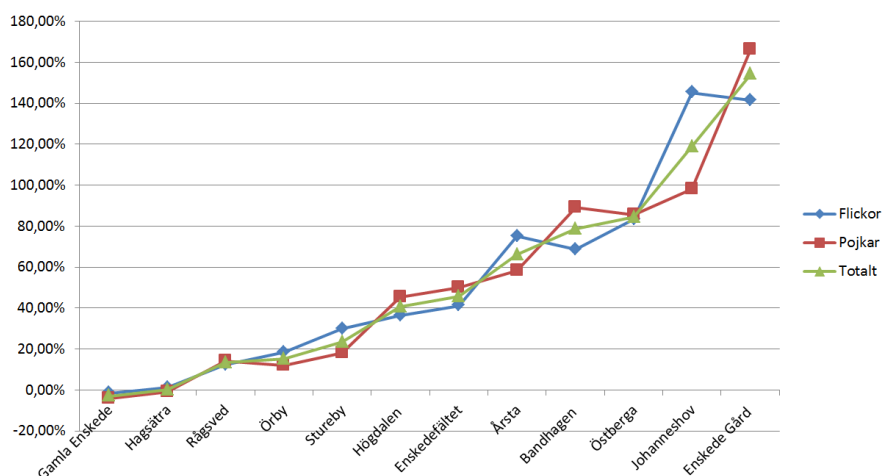

Diagram över prognos för befolkningsutvecklingen 2016-2025 i åldrarna 13-17 år. Källa: ODS¹

¹ Befolkningsprognosen med utgångspunkt från SDO:s stadsdelar skiljer sig från prognos från hela SDO. Det beror på att basområdet Blåsut finns medräknat i prognosen för hela SDO.

Bandhagen, Östberga, Johanneshov och Enskede Gård är de stadsdelar som ökar mest på sikt. En kommande utmaning kan således vara att justera verksamheterna för att möta den ökande målgruppen av flickor och pojkar i åldern 13-17 år.

Organisatoriska förutsättningar

Eftersom fritidsgårdarna ska vara trygga platser och personalen verka relationsbyggande är personella resurser avgörande för vilken verksamhet unga kan erbjudas. Personalresurser är även avgörande i vilken utsträckning de kan arbeta kompetenshöjande och verksamhetsutvecklande med faktorer som främjar ungas deltagande.

Uppföljningsbara mål är viktiga för att kunna se om verksamheten är på rätt väg eller inte. Där är kontinuitet, struktur och utvärdering delar av ett viktigt utvecklingsarbete.

En stabil personalgrupp är en av de viktigaste förutsättningarna för en välstrukturerad, främjande verksamhet. Yrket innebär en hel del utmaningar: kvälls- och helgarbete, utmanande arbetsuppgifter och många timanställningar. För att skapa en verksamhet som präglas av kontinuitet är det viktigt att möjliggöra tid för gemensam planering, uppföljning och analys, erbjuda kontinuerlig fortbildning och möjliggöra samverkan med andra aktörer.

En välfungerande struktur innebär att fritidsledarna vet hur de ska arbeta för att uppnå verksamhetens målsättningar. Fritidsledarna ska:

- Utgå från ett främjande arbetssätt. Utveckla relationer och skapa förtroende för verksamheten, se och bekräfta och uppmuntra flickor och pojkar.
- Arbeta målstyrt utifrån målen i verksamhetsplanen. Kontinuerligt följa upp och analysera resultaten.
- Ha kunskap i genus och särskilt i maskulinitetsnormer i syfte att kunna motverka stereotypa normer, diskriminerande attityder och kränkningar.
- Arbeta för inkludering av individer och grupper som riskerar att hamna utanför och för att nå flickor och pojkar som vanligtvis inte besöker fritidsgårdar.
- Upprätthålla och utveckla sin kompetens för fritidsledarrollen, följa forskning och hålla sig omvärldsorienterad.
- Samverka med andra aktörer, bl.a. kring ungdomar i riskzonen, för ett brett aktivitetsutbud och för att nå nya målgrupper.

Fritidsgårdarnas utgångspunkter och mål

Utgångspunkter

För att ha förutsättningar att möta målgruppens behov behöver fritidsgårdarnas utgångspunkt vara att verksamheterna är jämställda och att miljön upplevs som trygg. Personalen behöver även arbeta relationsskapande och verksamheterna ska präglas av öppenhet. Nya besökare ska få ett gott bemötande av fritidsgårdens personal och lust att vilja besöka verksamheten igen. För att vara en förebyggande verksamhet behöver fritidsgårdens personal även samverka med olika aktörer. Verksamheter med dessa utgångspunkter är förebyggande och främjande och lägger grund för att flickor och pojkar ska känna sig välkomna, bekräftade och trygga.

En jämställd verksamhet

Makt och inflytande mellan flickor och pojkar påverkas av integration, våld, kriminalitet, hbtq, inkludering, trygghet och utbud.

Att anlägga ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten är att säkerställa att flickor och pojkar har lika mycket makt att forma samhället och sina egna liv oavsett funktionsvariation, etniskt, sexuell eller religiös bakgrund. Mot den bakgrunden ska fritidsgårdens verksamhet och personal kunna möta och förstå hur verksamheten kan behöva utvecklas och förändras för att leva upp till stadens ambitioner om att Stockholm är en jämställd stad. Därför ska ett jämställdhetsperspektiv genomsyra fritidsgårdens alla strategiska områden.

Flickor och pojkar ska ha lika möjligheter att ta del av fritidsgårdens resurser. Fritidsgårdarna ska därför arbeta för att både flickors och pojkars intressen och behov ska beaktas i alla beslut och i all utformning av verksamheten.

Jämställdhetsintegrering ska användas som en strategi för att nå stadens och de nationella jämställdhetspolitiska målen. För fritidsgårdarnas del innebär det att bl.a. synliggöra hur resurser och möjlighet till delaktighet fördelas mellan tjejer och killar i syfte att lyfta upp och kunna göra förändringar i en mer jämställd riktning. Fritidsgårdarna ska särskilt arbeta för att nå flickor som idag är underrepresenterade bland besökarna.

Trygg miljö

En viktig förutsättning för en social utveckling är en trygg miljö. För detta krävs att inga typer av rasism, sexism, homofobi, kränkningar, våld eller andra uttryck för bristande respekt för de

flickor och pojkars integritet och grundläggande mänskliga rättigheter accepteras. En trygg miljö är viktig för både personal och besökare. Det behöver således vara känt att samhällets normer och regler ska respekteras på fritidsgårdarna. Fritidsgårdarna ska därför ha gemensamma tydliga och kända regler för besökarna. Föräldrar ska vara trygga med att fritidsgårdarna är en sådan plats där dessa regler efterlevs. På kvällar och helger kan dock ibland uppstå situationer som skapar oro hos både personal och ungdomar. För att motverka att situationer successivt förvärras är det viktigt att diskutera signaler och rutiner hur man kan agera innan saker händer. En trygghetsplan² kan bidra till att förebygga allvarliga situationer och tydliggöra hur man som personal och arbetsgivare kan agera. Rutinerna i trygghetsplanen kan kopplas till stadsdelens handlingsplan vid hot och våld.

Relationsskapande

Stabila personliga och förtroendefulla relationer mellan personal och med enskilda besökare är en grund för att skapa trygghet. Det är även ett medel för att stötta ungdomarna men också för att motverka att bråkiga situationer uppstår och att klimatet på fritidsgården upplevs som tryggt. Personalen är ofta en viktig anledning till att flickor och pojkar trivs och återkommer som besökare. Genom kontinuerlig kontakt skapas goda relationer som är en förutsättning för att de unga ska våga öppna sig om sådant som är viktigt för dem. Den öppnar även för att personal kan hjälpa ungdomar vid kriser och att lösa problem. Den goda relationen är även en förutsättning för att skapa ett ömsesidigt lyssnande och skapa gemensamma förhållningssätt vid exempelvis konflikter och för att kunna påverka attityder och värderingar. Personalen är även viktiga rollmodeller och positiva förebilder för ungdomarna. Att nå ut med information och etablera en relation till föräldrar kan vara viktigt för att nå ut till mer resurssvaga grupper som inte själva tar kontakt med fritidsverksamheten. Föräldrar kan behöva kunskap om verksamheten för att kunna känna sig tillräckligt trygga för att låta sina barn vara med.

Samverkan och utveckling

Samverkan med olika aktörer såsom socialtjänsten, skolan och polisen är en del i fritidsgårdarnas förebyggande arbete. För att vara framgångsrika i det främjande arbetet och för att tillse att verksamheten utvecklas behöver fritidsgårdarna aktivt även söka samarbete med andra aktörer i samhället. Exempelvis med föreningar och idéburna organisationer men även andra tänkbara aktörer.

² Exempelvis har Göteborgs stad tagit fram en trygghetsplan för den öppna fritidsverksamheten.

Mål

Fritidsgårdsverksamheten ska bidra till ungas ökade kunskap om samhälle, kulturer och demokrati. Verksamheten behöver hitta en balans mellan att vara en plats att bara vara på, erbjuda ett smörgåsbord av aktiviteter och ha ett coachande arbetssätt som tar tillvara flickor och pojkars egen kraft att skapa aktiviteter.

Att flickor och pojkar upplever inflytande och delaktighet på fritidsgården och att de är nöjda med verksamheten finns även med i förvaltningens verksamhetsplan för 2017.

En kunskap om fritidsgårdens verksamhet är en grundförutsättning för att unga ska kunna delta. Aktiv marknadsföring och information kan ske genom att använda sig av kanaler där ungdomar finns såsom exempelvis skolor och sociala medier. Samverkan med föreningsliv och civilsamhälle är även här av betydelse för att nå fler flickor och pojkar.

Ungdomsinflytande - den lokala aspekten

Möjligheter till inflytande och medbestämmande stärker flickor och pojkar och främjar deras aktiva deltagande i samhället. På fritidsgården ska unga få öva på att uttrycka sig och ta initiativ och ansvar. Därigenom kan också kunskap om basala samhällsfrågor och demokratiska spelregler förmedlas och ge en förståelse för hur makt och inflytande i samhället fungerar.

På fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde ska därför:

- Flickors och pojkars intressen, synpunkter och idéer ligga till grund för utveckling av verksamheterna. Det skapar attraktiva fritidsgårdar och bidrar till ungas engagemang.
- Aktiviteter på fritidsgårdarna bidra till en utveckling av ungdomars sociala och demokratiska förmågor. Samspel ska stimuleras och flickor och pojkar ska få stöd i kompromissa och respektera varandra.

Meningsfull fritid genom aktiviteter

Enligt MUCF:s kartläggning av öppen fritidsverksamhet (2016) som undersöker vilka faktorer som främjar eller hindrar ungas möjligheter att delta gäller det för fritidsgårdarna att hitta en balans mellan aktiviteter och att bara vara. Verksamheterna behöver ta reda på vad unga efterfrågar och har för behov. Andra faktorer som är viktiga är personalens bemötande och flickor och pojkars inflytande och delaktighet. Bemötande är speciellt viktigt för flickor, hbtq-personer och ungdomar med funktionsvariationer.

Flickor och pojkar ska ges möjlighet att prova på och utöva olika fritidsaktiviteter och inspireras till vidgade intressen. Unga ska uppmuntras till eget skapande, uttryck genom olika estetiska uttrycksformer och ges möjlighet att ta del av kulturupplevelser.

Idrotts, friluft- och rörelseaktiviteter som främjar motion och hälsa ska erbjudas. Aktiviteter som främjar samtal kring värderingar och demokrati ska vara en del av verksamheten. Alla ska kunna delta i aktiviteterna oavsett förkunskaper. Gällande idrott är det särskilt viktigt för deltagandet bland flickor och de unga som idag rör sig minst.

Samarbeten med andra aktörer ska leda till ett breddat utbud och ge unga kontakter in i andra fritidsverksamheter.

Fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsområde ska därför:

- vara lyhörda för flickor och pojkars egna önskemål vad gäller aktiviteter
- erbjuda flickor och pojkar ett brett, attraktivt utbud av aktiviteter som ger en meningsfull fritid

Utmaningar för fritidsgårdarna i Enskede-Årsta-Vantör

Inledning

Utmaningarna och dess metoder och arbetssätt som är lokaliserade här, verkar på olika sätt till att nå målen i såväl denna strategi som i verksamhetsplanen om jämlika livschanser för flickor och pojkar i stadsdelsområdet.

Fritidsgårdar fria från våld

Ett liv med frihet från våld är en grundläggande mänsklig rättighet. Våld och kriminalitet får aldrig accepteras på fritidsgårdarna. Det förekommer dock att flickor och pojkar utsätts och exponeras för våld och kriminalitet både på och utanför fritidsgården. Unga riskerar då att drabbas av konsekvenserna av våld, eller riskerar hamna i sammanhang där våld glorifieras och normaliseras.

Män och unga killar utövar våld i större utsträckning än vad kvinnor och tjejer gör. Unga killar är även oftare utsatta för våldshandlingar.

Ett sätt att motverka och förebygga pojkars våld är att påverka värderingar och attityder kring jämställdhet, maskulinitet och våld. Det är också av vikt att fritidsgårdarna uppmärksammar tidiga tecken på social oro, våld och kriminalitet.

Metoder och arbetssätt för trygga mötesplatser för flickor och pojkar

- Kompetensutveckling om jämställdhet, antirasism, maskulinitet, hedersproblematik.

- Utbildning i Machofabriken för personal att leda ungdomsgrupper kring maskulinitetsnormer.
- Genomlys fritidsgårdens miljö utifrån *Genussmart såklart!*
- Ta fram en checklista för en jämställd verksamhet.
- Ta fram en trygghetsplan för att hantera kritiska incidenter/konflikter.
- Samarbete med Högskolan i Örebro kring främjande och förebyggande.

Fåtal flickor tar del av fritidsgårdarna

Under hösten 2016 gjordes en analys av fritidsgårdarnas besöksstatistik. Här framkom att flickor är kraftigt underrepresenterade i besöksantalet. I snitt utgör flickor cirka 30 % av besöken. För att fritidsgårdarnas resurser ska fördelas lika är målet att flickors deltagande ska öka.

Metoder och arbetssätt för att öka flickors deltagande

- Trygg miljö – till exempel genom att utforma lokaler och inredning på ett inbjudande sätt.
- Utmana maskulinitetsnormer som kan vara dominerande på gårdarna.
- Uppsöka flickor och tjejer i skolan för att ge information om verksamheterna.
- I uppsökande verksamhet kartlägga flickors behov och önskemål på fritidsgårdarna.
- Särskilda separatistiska gruppverksamheter för flickor i syfte att utreda behov och önskemål.

Fåtal flickor och pojkar med funktionsvariationer tar del av fritidsgårdarna

Fritidsgården ska vara en välkomnande plats för flickor och pojkar med funktionsvariationer. Alla unga ska oavsett funktionsförmåga ha rätt till full delaktighet och vara fria från diskriminering och kränkningar. Verksamhetens lokaler och aktiviteter ska vara tillgängliga och användbara.

Metoder och arbetssätt för att öka flickor och pojkar med funktionsvariationers deltagande

- Särskilda öppettider för målgruppen.
- Motivera till att delta i verksamheten. Exempelvis genom att samverka med LSS-verksamheten inom egen regi.

- För att utveckla verksamheten riktad till målgruppen behöver deras önskemål och behov undersökas.

Inkludering av nyanlända flickor och pojkar

Fritidsgårdarna ska särskilt arbeta för att nå nyanlända flickor och pojkar. Fritidsverksamheterna kan utgöra en positiv del i nyanlända flickors och pojkars vardag. Nyanlända saknar ofta annars regelbunden daglig sysselsättning och kan därför riskera att hamna i destruktiva sammanhang.

Metoder och arbetssätt för att inkludera nyanlända flickor och pojkar

- Planera och genomföra uppsökande arbete för att nå ensamkommande flickor och pojkar.
- Samverka med andra aktörer såsom skola, idrottsförvaltningen och socialtjänsten
- Anordna temakvällar som syftar till att ge kunskap kring olika samhällsfrågor och att främja gemenskap genom kulturella aktiviteter.

Källförteckning

”Kartläggning av öppen fritidsgårdsverksamhet” Rapport från MUCF (Myndigheten för ungdoms och civilsamhällsfrågor): (2016)

”Fritidgården – en plats för samhällsbyggande?”. Reflektioner kring Mixgården i Hammarkullen (2007), Pia Andersson och T. Jordan Slutrapport från ett lokalt brottsförebyggande projekt.

Trygghetsplan för den öppna fritidsverksamheten i Göteborgs stad (2015)